

2 Shimla Winter Festival 2025:
मंडीजनपदस्य प्रियङ्गवायाः शिरसि
विराजितः 'मिसविन्टरक्वीन' मुकुटः,
कनिष्का नेहा च उपविजेत्री

**राष्ट्रपतिः द्रौपदीमुर्मुः झारखण्ड-राज्यस्य
जमशेदपुर-नगरे राष्ट्रिय-प्रौद्योगिकी-
संस्थानस्य पञ्चदशतमं
दीक्षान्तसमारोहम् संबोधितवती**

हिमसंस्कृतवार्ताः - राष्ट्रपतिः द्रौपदीमुर्मुः
झारखण्ड-राज्यस्य जमशेदपुर-नगरे राष्ट्रिय-
प्रौद्योगिकी-संस्थानस्य पञ्चदशतमं
दीक्षान्तसमारोहम् संबोधितवती। राष्ट्रपतिः
अवदत् यत्, एन. आई. टी. इत्यादिभ्यः
प्रतिष्ठित-शिक्षासंस्थानेभ्यः शिक्षाप्रदापणं
कस्मैश्चिदपि छात्राय सम्मानभाजनं भवति।
राष्ट्रपतिः द्रौपदीमुर्मुः झारखण्ड-राज्यस्य
जमशेदपुर-नगरस्य करन्डीह-क्षेत्रस्य डिशोम्
जाहेथान् इत्यत्र सन्थाली-भाषायाः ओल्-
चिकी-लिप्याः शतवार्षिक उत्सवे भागम्
अगृह्णात्। राष्ट्रपतिः परम्परागतरूपेण
जहेरथान् इत्यत्र पूजां करोति स्म।
ध्यातव्यमस्ति यत् पुण्डित-रघुनाथ-मुर्मुः
ओल-चिकी-लिप्याः जनकः इति गण्यते
तस्य प्रतिमायाः स्थापनेन सह राष्ट्रपतिः
पुष्पमालां च अर्पितवती। राष्ट्रपतिः,
संविधानस्य सन्थालीभाषायां ओल-चिकी-
लिप्यां परिवर्तयितुं कृतप्रयासानां प्रशंसाम्
अकरोत्।

**3 Himachal Weather: नववर्षे
हिमाचलप्रदेशस्य ऋतुपरिवर्तनम्
आकर्षणं भविष्यति, अखिले प्रदेशे
हिमवृष्टेः वर्षायाश्च सम्भावना**

**सर्वोच्चन्यायालयेन अरावलीपर्वतानां अरावलीपरिधि-
परिभाषायाः विषये प्रस्तुतः स्वकीयः आदेशः स्थगितः**

हिमसंस्कृतवार्ताः - सर्वोच्चन्यायालयेन
नवम्बरमासस्य विंशतिदिनाङ्के
अरावलीपर्वतानां अरावलीपरिधि-
परिभाषायाः विषये प्रस्तुतः स्वकीयः
आदेशः स्थगितोऽस्ति ।
मुख्यन्यायाधीशः सूर्यकान्तः, न्यायमूर्तिः
जे. के. माहेश्वरी अथ ए. जी. मसिह
इत्येतेषां पीठेन अरावल्याः पर्वतत्वेन
प्रदत्तपरिभाषायाः परीक्षणार्थं नूतन-
विशेषज्ञ-समित्याः निर्माणस्य आदेशो
दत्तः। स्वस्य निर्णये सर्वोच्चन्यायालयः
अवदत् यत् पूर्वानुमोदितासु परिभाषासु
स्पष्टीकरणम् आवश्यकम् अस्तीति।
न्यायालयः अवदत् यत्, केचन विषयाः

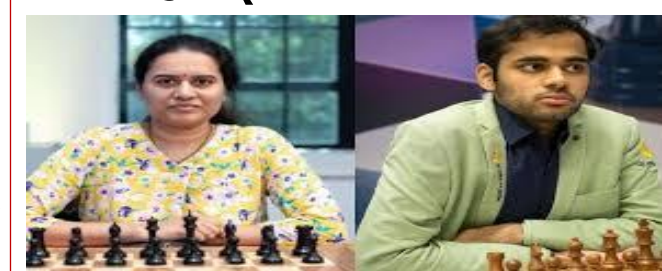
**5 आधुनिकभारतस्य महान्
ऋषिः श्रीरमणमहर्षिः**

सन्ति येषु स्पष्टीकरणस्य आवश्यकता
भविष्यति। न्यायालयेन केन्द्राय, चतुर्थः
राजस्थान-गुजरात-दिल्ली-
हरियाणादिभ्यः अरावली-राज्येभ्यश्च
सूचना दत्ता, येन अस्मिन् विषये
स्वप्रेरणया प्रकरणस्य विषये तेषां
प्रतिक्रिया आगच्छेदिति। विषयेऽस्मिन्
न्यायालयेन विचारणीयविषयत्वेन
स्वयमेव संज्ञानं गृहीतमासीत्।

**अरावली पर्वतमाला-सम्बद्धं
सर्वोच्चन्यायालयस्य निर्णयं
स्वागतयोग्यं वर्तते - भूपेन्द्र यादवः**

केन्द्रीय-पर्यावरण-वन-जलवायु
परिवर्तन-मन्त्री भूपेन्द्र यादवः अरावली
पर्वतमाला-सम्बद्धं सर्वोच्च न्यायालयस्य
निर्णयं स्वागतयोग्यं प्रत्यपादयत्। असौ
प्रावोचत् यत् अरावली-क्षेत्रे नूतन-
खनन-पट्टानां वितरण-विषये, पुरातन-
खनन पट्टानां च नवीनीकरण-विषये
प्रतिबन्धः यथावस्थमेव प्रवर्तयिष्यते।
सर्वकारः अरावली पर्वत-मालिकायाः
संरक्षणार्थं पुनः स्थापनार्थं च सर्वसम्भवम्
आवश्यकं सहयोगाचरणं करिष्यति।

**चतुरङ्ग-क्रीडायां भारतस्य अर्जुन-एरिगैसी तथा
कोनेरु-हम्पी इत्येतौ कांस्यपदकं प्राप्तवन्तौ**

हिमसंस्कृतवार्ता- चतुरङ्ग-क्रीडायां भारतस्य कृते गर्वस्य क्षणः वर्तते। कतर
देशस्य दोहा-नगरे ऐषमः फिडे वर्ल्ड रैपिड चेस चैम्पियनशिप इति विश्वविजेतु-स्पर्धा
आयोजिता, यत्र भारतस्य अर्जुन एरिगैसी, कोनेरु हम्पी चेति क्रमशः पुरुषवर्गे
महिला वर्गे च कांस्य पदकं व्यजयताम्। पुरुषवर्गे नॉर्वे देशस्य मैग्नस कार्लसन
इत्यनेन दशममलोत्तर-पञ्चाधिक दशमितैः अंकैः साकं विजयः अधिगतः, अपरत्र च
महिला वर्गे अलेक्जेंड्रा गोरोयाचकिना इत्यनया प्रथमं स्थानम् अधिगतम्।
अवधेयमस्ति यत् एषा प्रतियोगिता त्रयोदश-चक्रेषु क्रीडिता आसीत्।
प्रधानमन्त्रिणा नरेन्द्रमोदिना तयोः उच्चल भविष्यार्थमपि शुभकामनाः वितरिताः।
प्रधानमन्त्रिणा नरेन्द्रमोदिना अर्जुन एरिगैसी कोनेरु हम्पी चेति एतदुपलब्धि-कृते
स्वस्ति-वचोभिः अभिनन्दनपूर्वकं वधापितौ। सोशल मीडिया इति सामाजिक-
सञ्जालीय-सन्देशे प्रधानमन्त्री व्यालिखत् यत् उभाभ्यामपि क्रीडकाभ्यां
निजसम्पणं कठिन परिश्रमेण च देशस्य नाम प्रकाशितं कृतम्। साकमेव
श्रीमोदिना तयोः उच्चल भविष्यार्थमपि शुभकामनाः वितरिताः।

**उन्नाव-बलात्कार-प्रकरणे
सर्वोच्चन्यायालयेन दिल्ली-
उच्चन्यायालयस्य आदेशः स्थगितः**

हिमसंस्कृतवार्ताः - सर्वोच्चन्यायालयेन
दिल्ली-उच्चन्यायालयस्य सः आदेशः
स्थगितः, यस्मिन् सप्तदशोत्तरद्विसहस्रतमे वर्षे
उन्नाव-बलात्कार-प्रकरणे निष्कासितस्य
भाजपेति दलनेतुः कुलदीप सिंह-सेनर
इत्यस्य आजीवन-कारा-दण्डं स्थगितम्
आसीत्, येन सः कारागारे एव तिष्ठेदिति
सुनिश्चितं भवति स्म। मुख्यन्यायाधीशः
सूर्यकान्तः, न्यायमूर्तिः जे. के. माहेश्वरी,
अगस्टीन् जार्ज मसिह इत्येतेषां नेतृत्वे
न्यायपीठेन सी. बी. आई. इत्यस्य
याचिकायाः विषये कुलदीपसेनर इत्यस्मै
सूचना दत्ता। सी. बी. आई. इत्यस्य पक्षतः
उपस्थितेन सालिसिडर् जनरल् तुषार मेहता
इत्यनेन उच्चन्यायालयस्य आदेशं स्थगयितुं
न्यायपीठः प्रार्थितः। न्यायपीठेनोक्तं यत् सः
विषयस्य परीक्षणं करिष्यति यतो हि
विषयेऽस्मिन् विचारः आवश्यकः अस्ति।

**सुभाषितम्
एकमेव पुरस्कृत्य,
दश जीवन्ति मानवाः।
विना तेन न शोभन्ते,
यथा संख्याङ्क-बिन्दवः।।
महासुभाषितसंग्रहः**

अर्थात्- यदि किसी व्यक्ति को
पुरस्कृत किया जाता है तो उसके
परिणामस्वरूप दस और लोग (जो
उसके ऊपर आश्रित होते हैं) भी
अच्छा जीवन जीते हैं और विना
पुरस्कृत व्यक्ति की संगति के
उसी प्रकार शोभित नहीं होते हैं
जिस प्रकार कि अनेक शून्य
अंकों का कोई महत्त्व नहीं होता
है।

हिमसंस्कृतवार्ताः
**हिमसंस्कृतवार्तापत्रस्य
एकवर्षस्य सदस्यता
१०० ₹**
One year subscription to the daily
Sanskrit newspaper is Only 100 Rupees
To subscribe, text us a message
saying hello on the number below.

7876636263

**सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः दैनिकपत्रे
व्याकरणात्मक-अशुद्धीनां कृते,
राजनैतिक-सांस्कृतिकविचाराणाञ्च
कृते सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति**

**कार्यालयः
हिमसंस्कृतम्, प्रकाशनम्
जसवंत कोटला तहसीलपरिसरस्य समुखे
कस्बा कोटला जिला कांगड़ा हि.प.
पत्रव्यवाहकसङ्केतः-१७७१११
सङ्केतः-प्रबन्धनिदेशिका- शिवानी शर्मा हिमसंस्कृतम्**

**सशस्त्र सेनायाः
क्षमताभिवर्धनार्थं एकोनाशीति-
सहस्र-कोटिरूप्यकाणां प्रस्तावना
अनुमोदिता रक्षा-अधिग्रहण-परिषदा
हिमसंस्कृतवार्ताः -** डी.ए.सी. इति
रक्षाधिग्रहणपरिषदा भारतीय-सशस्त्र
बलानां क्षमता-संवर्धनार्थं प्रायः
ऊनाशीति-सहस्र-कोटि-रूप्यकाणां
रक्षा-प्रस्तावाः स्वीकृताः सन्ति।
एतद्विषये नवदेहल्याम् आयोजितस्य
समुपवेशनस्य अध्यक्षता रक्षा-मन्त्रिणा
राजनाथ सिंहेन विहिता, यत्र सैन्य-
बल-त्रयस्यापि आवश्यकतार्थं
Acceptance of Necessity
(AoN) इति अपरिहार्यावश्यकतार्थं
स्वीकृतिः प्रदत्ता।

Shimla Winter Festival 2025: मंडीजनपदस्य प्रियङ्गुनया: शिरसि विराजित: 'मिसविन्दरक्वीन' मुकुटः, कनिष्का नेहा च उपविजेत्र्यौ

हिमसंस्कृतवार्ता:- डॉ. पद्मनाभः, शिमला। राजधान्याः शिमलायाः ऐतिहासिके रिजप्राङ्गणे आयोजिते शिमला शीतकालीनोत्सवे- २०२५, मण्डी-जनपदस्य प्रियङ्गाठाकुर इत्यस्याः शिरसि 'मिसविन्दरक्वीन' इत्यस्य मुकुटः विराजितः। रविवासरे 'मिसविन्दरक्वीन' इत्यस्य अन्तिमचरणः सम्पन्नः, यस्मिन् मण्डी-निवासिनी प्रियङ्गाठाकुर 'मिसविन्दरक्वीन २०२५' इति चयनिता। तत्रैव सिरमौरजनपदस्य कनिष्का प्रथमोपविजेत्री अभवत्, च चौपालनिवासिनी नेहा ठाकुर द्वितीयोपविजेत्री अभवत्।प्रतियोगितायाः अन्तिमदिने भव्यसमारोहः (ग्रेण्ड फिनाले) तथा अन्तिमचरणस्य आयोजनं कृतम्। भव्यसमारोहचरणे रैम्पवॉक आधारेण शीर्षपञ्च आदर्शिकाः (टॉप फाइव मॉडल्स) चयनिताः। ताः अभिनेता-मॉडल विक्रम मेहता इत्यनेन स्वर्णमुद्राभिः प्रोत्साहिताः। अनन्तरं अन्तिमचरणस्य आयोजनं कृतम्, यत्र प्रश्नोत्तरचरणानन्तरं 'मिसविन्दरक्वीन' सहितं द्वे उपविजेत्र्यौ चयनिते। अस्मिन् प्रियङ्गा ठाकुर 'मिस विन्दर क्वीन', कनिष्का चौहान प्रथमोपविजेत्री, नेहा ठाकुर द्वितीयोपविजेत्री अभवन्। तदनन्तरं शिमलानिवासिनी इशिता सूद

तृतीयं स्थानं, मण्डी- निवासिनी लावन्या वर्मा चतुर्थं स्थानं प्राप्य शीर्षपञ्च मध्ये स्थानं प्राप्नुवन्। 'मिसविन्दरक्वीन' इत्यस्यै मुकुटः, सैश, रूप्यकाङ्गुलीयिका च प्रदाय सम्मानिता। उभे उपविजेत्र्यौ अपि 'हंस ज्वेलर्स' सौजन्येन रूप्यकाङ्गुलीयिकाभिः सैश-धारणेन च सम्मानिते। प्रतियोगितादर्शनार्थं रिजप्राङ्गणे दर्शकाणां महान् सम्मर्दः एकत्रितोऽभवत्।

प्रियङ्गु दन्तशल्यविद्या-विद्यार्थिनी अस्ति-

अमरउजाला इत्यनेन सह विशेषसंवादे मण्डी-निवासिनी प्रियङ्गा ठाकुर अवदत् यत् सा त्रयोविंशतिवर्षीया अस्ति तथा सा दन्तशल्यविद्या-स्नातक (बैचलर ऑफ़ डेन्टल सर्जरी) अन्तिमवर्षस्य छात्रा अस्ति। तस्याः पिता हेमन्त कुमार सिविल-अभियन्ता अस्ति, माता कमला देवी गृहिणी अस्ति। सा अवदत् यत् भविष्ये सा स्नातकोत्तर-अध्ययनं कर्तुम् इच्छति। अग्रे समाजसेवां कर्तुम् इच्छति तथा मॉडलिङ्ग माध्यमेन युनां प्रेरणास्रोतः भवितुम् इच्छति। प्रियङ्गा पूर्वं 'मिस नॉर्थ इण्डिया' सौन्दर्यप्रतियोगितायाम् अपि भागं गृहीतवती, तत्र च सा 'मिस ह्यूमैनिटी' इति उपाध्या विभूषिता।

हिमाचलं वैश्विकनिवेशस्य केन्द्रं भवति, मुख्यमंत्री औद्योगिकविकासाय साहसिकपदं गृह्णाति

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला। मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः अवदत् यत् हिमाचलप्रदेशं वैश्विक औद्योगिककेन्द्ररूपेण स्थापयितुं नवीनपद्धतयः स्वीक्रियन्ते। राज्यसर्वकारस्य "आमन्त्रणद्वारा उद्योगः" इति उपक्रमः सफलः सिद्धः भवति। अस्याः सक्रियनिवेश- आमन्त्रणरणनीत्याः अन्तर्गतं हिमाचलप्रदेशः उच्चप्रौद्योगिकीयुक्तानां, स्थायित्वस्य, ग्रामीणाधारितस्य च उद्योगानां कृते प्रमुखनिवेशगन्तव्यस्थानरूपेण उद्भवति। मुख्यमन्त्री उक्तवान् यत् राज्यसर्वकारः भारतात् विदेशेभ्यः च निवेशकान् आकर्षयितुं जनसंपर्क (आउटरीच) कार्यक्रमान् भ्रमणं च आयोजयति। सः अवदत् यत् दुबई, जापान इत्यादिभिः वैश्विकविपणीभिः, मुम्बई इत्यादिभिः घरेलुनिवेशकेन्द्रेः सह संवादद्वारा विगतत्रिषु वर्षेषु ₹५,००० कोटिभ्यः अधिकमूल्यानां सहमतिपत्रेषु हस्ताक्षरं कृतम् अस्ति। वर्तमानराज्यसर्वकारेण ₹१४,००० कोटिरूप्यकाणां ६८३ औद्योगिकपरियोजनानाम् अनुमोदनं कृतम् अस्ति, येन प्रायः ३२,००० युनां कृते जीविकायाः अवसरः सृज्यन्ते। मुख्यमन्त्री उक्तवान् यत् राज्ये विभिन्नक्षेत्रेषु औद्योगिकनिवेशस्य अवसरानां अन्वेषणं क्रियते। पर्यावरणसौहार्दपरिवहनस्य प्रवर्धनार्थं, एमएसएमई- स्टार्टअप- संस्थानां सशक्तिकरणाय, हरित-ऊर्जा-हरित- हाइड्रोजननिवेशम् आकर्षयितुं, स्थायि-अर्थव्यवस्थायाः निर्माणाय च सर्वकारः आवश्यकः आधारभूतसंरचनाः विकसितं कुर्वन् अस्ति सः अवदत् यत् पर्यटन, सौर ऊर्जा, डिजिटल आधारभूतसंरचना, कृषिक्षेत्रस्य आधुनिकीकरणं च माध्यमेन दुग्ध-खाद्य-प्रक्रिया-उद्योगेषु कृषकाणां लाभाय औद्योगिकक्षेत्रं सुदृढं भविष्यति। मुख्यमन्त्री उक्तवान् यत् सूक्ष्म, लघु, मध्यम उद्यमाः (MSMEs) राज्यस्य अर्थव्यवस्थायाः मेरुदण्डः अस्ति। ग्रामीण उद्यमशीलतां सुदृढां कर्तुं सर्वकारेण ₹१,६४२ कोटिरूप्यकाणां प्रस्तावाः केन्द्रसर्वकाराय प्रदत्ताः, येषु ₹१०९.३४ कोटिरूप्यकाणि प्रारम्भिकवित्तपोषणरूपेण प्राप्तानि सन्ति। मुख्यमन्त्री उक्तवान् यत् राज्यसर्वकारः नवीनतायाः संस्कृतिं प्रवर्धयति। सः अवदत् यत् आईआईटी मण्डी, आईआईएम सिरमौर, एफ्स बिलासपुरम् इत्यादिषु प्रतिष्ठितसंस्थासु १४ ऊष्मायनकेन्द्राणि स्थापितानि सन्ति। सम्प्रति १०७ स्टार्टअप-संस्थाः सफलतया प्रारब्धाः, ४०७ स्टार्टअप-संस्थाः च प्रचलन्ति। मुख्यमन्त्री अवदत् यत् मुख्यमन्त्री स्वावलम्बनयोजनायाः अन्तर्गतं राज्यसर्वकारेण ₹३७३.८७ कोटिरूप्यकाणां निवेशेन ₹६०७ स्वरोजगार- एककानाम् अनुमोदनं कृतम्, येषु प्रत्यक्षतया ३,५०० तः अधिकाः जनाः कार्यरताः सन्ति। निवेशक- अनुकूलं गन्तव्यं इति राज्यं सर्वकारः स्थापयति। निवेशकानां सुविधायै १८० सेवाः एकस्मिन् एकलगावाक्षपटले (सिंगलविण्डो पोर्टल) एकीकृताः सन्ति। औद्योगिकभवनानां कृते ७० प्रतिशतं भूमिप्रयोगं कर्तुं निर्माणविनियमानाम् संशोधनं कृतम् अस्ति।

सहकारिता एकः विश्वासः अस्ति, यं वयं भङ्गयितुं न शक्नुमः- मुकेश अग्रिहोत्री

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला ।

नाबार्ड इत्यनेन अद्य शिमलानगरे अन्ताराष्ट्रीयसहकारितावर्षम् २०२५ सहकारीसम्मेलनस्य आयोजनं कृतम्, यत्र हिमाचलप्रदेशस्य उपमुख्यमन्त्री मुकेश अग्रिहोत्री मुख्यातिथिरूपेण भागं गृहीतवान्। उपमुख्यमन्त्री अवदत् यत् सहकारिता एकः विश्वासः अस्ति यं वयं भङ्गयितुं न शक्नुमः। सर्वकारः सहकारः च मिलित्वा कार्यं करिष्यन्ति, सहकारिणः कथं उन्नताः भवेयुः इति विषये अस्माभिः विचारः करणीयः। अपि च, नूतनसन्ततिः सहकारीभिः सह कथं सम्बद्धं कर्तव्यम् इति विषये अपि विचारः महत्त्वपूर्णः अस्ति। सः अवदत् यत् यदा यदा देशे सहकारीणां चर्चा भवति तदा हिमाचलप्रदेशस्य नाम सर्वदा उल्लिखिता भविष्यति। सः अवदत् यत् कोऽपि प्रदेशः सहकारीणां समर्थनं कर्तुं प्रयतते चेदपि वास्तविकता एषा यत् हिमाचलप्रदेशेन सहकारीणां भावना जागृता अस्ति। हिमाचलप्रदेशस्य प्रथमा सहकारी संस्था बढेरायां पञ्जीकृता। सः व्याख्यातवान् यत् सहकारी साम्राज्ये विशालं साम्राज्यं, प्रायः सर्वकारस्य बजटस्य समानम्, तस्य बजटमपि सर्वकारस्य बजटस्य प्रायः समानम् अस्ति।

सहकारीवित्तकोषाः जनानां विश्वासस्य निधयः-

मुकेश अग्रिहोत्री इत्यनेन उक्तं यत् अस्माकं सर्वेषां सहकारीवित्तकोषाणां व्यवहारः अस्माकं समाजस्य उन्नतिं कर्तुं शक्नोति। अत्र या निधिः अस्ति सा जनानां विश्वासस्य निधिः अस्ति। यदि जनाः समाजे धनं निवेशयन्ति तर्हि विश्वासे निवेशं कुर्वन्ति, अयं न्यासः कस्यापि परिस्थितौ सर्वदा अक्षुण्णः एव तिष्ठति। सहकारक्षेत्रे हिमाचलम् अतीव उत्तमं कार्यं कृतवान् अस्ति। भुट्टिको इत्यस्य विषये वदन् तस्य उत्पादैः देशे विदेशे च विशिष्टः परिचयः स्थापितः अस्ति। देशस्य प्रधानमन्त्री अपि कुल्चीटोपीं धारयति, यदा प्रधानमन्त्री विदेशेषु राष्ट्रप्रमुखानाम् सम्मानं करोति तदा हिमाचलस्य उल्लेखः भवति। भुट्टिको ब्राण्ड इत्यस्य विश्वसनीयता स्थापिता अस्ति।

शिक्षायां सहकारितायाः योगदानमपि अतुलनीयम् अस्ति-

सः व्याख्यातवान् यत् शिक्षाक्षेत्रे सहकारिणां अतुलनीयं योगदानम् अस्ति। हिमकैप्स इत्यनेन सहकारीविश्वस्य प्रथमं विधिमाहाविद्यालयम् ऊनामण्डले उद्घाटितम् अस्ति। सः व्याख्यातवान् यत् सहकारस्य स्वामी नास्ति, परन्तु समितिः अतीव सफलतया चालयति, अधिवक्ताः न्यायाधीशाः च उत्पादयन्ति ये अधुना सर्वोच्चन्यायालये उच्चन्यायालये च सेवां कुर्वन्ति। एषा महत्त्वपूर्णा सफलता अस्ति। एषा एव संस्थायाः नर्सिंग संस्था अपि उद्घाटिता, यत्र अधुना देशस्य प्रत्येकस्मिन् कोणे सेवां कुर्वन्तः परिचारिकाः उत्पाद्यन्ते।

Himachal Weather: नववर्षे हिमाचलप्रदेशस्य ऋतुपरिवर्तनम् आकर्षणं भविष्यति, अखिले प्रदेशे हिमवृष्टेः वर्षायाश्च सम्भावना

हिमसंस्कृतवार्ता:- डॉ. पद्मनाभः, शिमला। हिमाचलप्रदेशे नववर्षस्य आरम्भः ऋतुपरिवर्तितेन सह भवितुम् अर्हति इति सम्भावना वर्तते। शिमलास्थितेन ऋतुविज्ञानकेन्द्रेण निर्गतस्य पूर्वानुमानस्य अनुसारं ३० दिसम्बरदिनाङ्कात् राज्ये नवीनः पश्चिमीविक्षोभः सक्रियः भविष्यति। तस्य प्रभावेण उच्चेषु तथा मध्यमेषु पर्वतीयप्रदेशेषु लघु-मध्यम-स्तरीया वर्षा हिमवृष्टिश्च सम्भाव्यते। अपि च ३१ दिसम्बर तथा १ जनवरीदिने समतलप्रदेशेष्वपि वर्षायाः सम्भावना सूचिता अस्ति।

ऋतुविज्ञानविभागस्य मते आगामिनौ द्वौ दिवसौ २८ तथा २९ दिसम्बरप्रदेशस्य अधिकांशेषु भागेषु ऋतुः शुष्कः एव भविष्यति, किन्तु समतलप्रदेशेषु तथा अधः-पर्वतीयेषु भागेषु प्रातःकाले च घनातिघनं नीहारम् (कोहरा) आवृत्य तिष्ठेत्। एतदर्थं सप्तसु जनपदेषु सघननीहारस्य सचेतना निर्गता अस्ति। ऊना, बिलासपुरं, हमीरपुरं, काङ्गडा, सोलनम् तथा सिरमौरजनपदानाम् अनेकेषु क्षेत्रेषु नीहारकारणात् दृश्यता ५० मीटरपरिमाणदापि न्यूनतरा भवितुम् अर्हति। विशेषतः बिलासपुरजनपदाय घनातिघननीहारस्य 'नारङ्गीयसचेतना' निर्गता अस्ति। रविवासरे निर्गतेन पूर्वानुमानेन सूचितं यत् अग्रिमेषु ४८ होरासु न्यूनतमतापमाने अल्पा वृद्धिः दृश्येत, किन्तु पश्चिमीविक्षोभस्य सक्रियतापश्चात् तापमाने २ तः ६ डिग्री-सेल्सियसपर्यन्तं न्यूनता सम्भाव्यते। मध्यमेषु तथा उच्चेषु पर्वतीयप्रदेशेषु शीतदिवसस्य तथा शीत-तरङ्गस्य स्थितिरपि उत्पद्येत। ऋतुविभागेन नीहारकाले वाहनचालकानां सतर्कता, मन्दगत्या वाहनचालनं, फोंग-लाइट-प्रयोगश्च उपदिष्टः। शीततरङ्गं दृष्ट्वा जनानाम् उष्ण-वस्त्र-धारणं, वृद्धबालकानां विशेष-परिचर्या, तथा मुक्तस्थलेषु अनावश्यक-क्रियाभ्यः परिहारश्च निर्दिष्टः।

नववर्षे ऋतुः आकर्षणं भविष्यति-

पर्यटनदृष्ट्या नववर्षस्य अवसरं दृष्ट्वा हिमवृष्टेः सम्भावनाया शिमला, मनाली, कुफरी, नारकण्डा तथा लाहौल स्पीति इत्यादिषु क्षेत्रेषु पर्यटकानां आवागमनं वर्धितुम् अपेक्ष्यते। नववर्षे हिमाचलप्रदेशे शीतं, नीहारं, हिमवृष्टिश्च—एतेषां त्रयाणां प्रभावः एकस्मिन्नेव काले दृश्येत, येन ऋतुः रोमाञ्चका भविष्यति, अपि च सावधानताऽपि अनिवार्या भविष्यति।

कुल्लूः रोहताङ्ग-दर्सासहितं चन्द्रा-

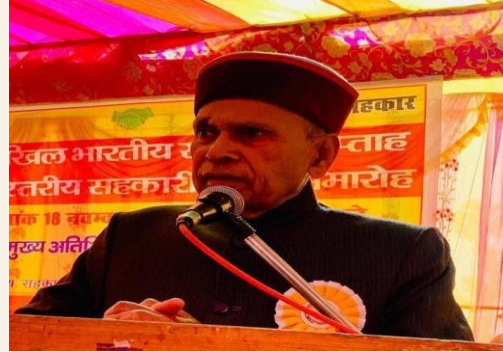
उपत्यकायाः उच्चेषु भागेषु नवीन-हिमवृष्टिः

कुल्लू-जनपदे तथा जनजातीय-जनपदे लाहौल-स्पीति इत्यत्र ऋतुणा परिवर्तनं कृतम्। रविवासरस्य रात्रौ लाहौल-प्रदेशस्य उच्चेषु शिखरेषु, शिंकुलादर्रा, रोहताङ्गदर्रा, तथा चन्द्रा- उपत्यकायाः उच्चेषु क्षेत्रेषु नवीनहिमवृष्टिः अभवत्। तेन सम्पूर्णायाम् उपत्यकायां शीततरङ्गस्य प्रकोपः वर्धितः। नववर्षात् पूर्वं ऋतुपरिवर्तनात् पर्यटनव्यवसायिनां मध्ये अपि नवीनहिमवृष्टेः आशा दृढा जाता।

द्वितीय-जनवरी-पर्यन्तं रोहताङ्ग-दर्सा उद्घाटितः भविष्यति

कुल्लू-जनपद-प्रशासनेन हिमवृष्ट्यभावात् रोहताङ्ग-दर्सा द्वितीय जनवरीपर्यन्तं सर्वेषां प्रकाराणां वाहनानां कृते उद्घाटितं स्थापयितुं निर्णयः कृतः। उपायुक्तः तोरुल. एस्. रविश इत्यनया अस्याः अधिसूचनायाः निर्गमनं कृतम्। तथापि पर्यटकाः प्रातः १० तः १२ वादनपर्यन्तं एव रोहताङ्गं गन्तुं शक्नुवन्ति। पर्यटकानां मढी-निरीक्षणस्थलतः अपराहं द्विवादनसमये मनालीं प्रत्यागमनं अनिवार्यम् अस्ति। पूर्वं केवलं चतुर्गुणितचतुर- ('फोर-बाय-फोर') वाहनानामेव अनुमतिः आसीत्, किन्तु अधुना सर्वप्रकारक-वाहनानि अनुमतिपत्रं (परमिट) गृहीत्वा रोहताङ्गं गन्तुं शक्नुवन्ति।

पंचायतीराजव्यवस्था भारतीयलोकतंत्रस्य आत्मा-प्रेमकुमारधूमलः

हिमसंस्कृतवार्ता:- हमीरपुरम्।

हिमाचलप्रदेशस्य पूर्वमुख्यमन्त्री भारतीयजनतापक्षस्य वरिष्ठनेता प्रेमकुमारधूमलः च उक्तवान् यत् पंचायतीराजव्यवस्था भारतीयलोकतंत्रस्य आत्मा अस्ति, अतः तस्याः अधिकं सुदृढीकरणाय सर्वप्रयत्नाः करणीयाः। धूमलः रविवासरे सायं समीरपुरे स्वनिवासस्थाने पंचायतीराजप्रकोष्ठस्य हिमाचलप्रदेशपर्यटनप्रकोष्ठस्य च दलनेतृणां प्रतिनिधिमण्डलेन सह मिलित्वा एतानि वचनानि अकरोत्। प्रतिनिधिमंडले पर्यटनप्रकोष्ठस्य जिलासमन्वयकः शेरसिंहः, सहसंयोजकः मल्कियतपठानिया, पंचायतीराजप्रकोष्ठस्य जिलासमन्वयकः डॉ. सुभाषठाकुरः, सहयोगिभिः सह उपस्थिता अभवन्। समागमे पंचायतीराज एवं पर्यटनेन संबंधितैः प्रमुखैः विषयैः साकं सङ्घटनात्मकविषयेषु चर्चा अभवत्। लोकतंत्रस्य सुदृढीकरणे पंचायतीराजसंस्थानां केन्द्रीयभूमिकायाः उपरि बलं दत्त्वा धूमलः अवदत् यत्, "सशक्तपञ्चायताः सशक्तग्रामाणाम् आधाराः भवन्ति। ग्रामाणां सशक्तिकरणेन एव राज्यस्य देशस्य च विकासः कर्तुं शक्यते।" सः पंचायतीराजप्रकोष्ठं निर्वाचितप्रतिनिधिना सक्रियरूपेण प्रशिक्षितुं, कल्याणकारीयोजनायां विषये सूचनां दातुं, पारदर्शी, उत्तरदायी, जनसौहार्दं च शासनव्यवस्थां प्रवर्तयितुं आग्रहं कृतवान्। सः हिमाचलप्रदेशस्य अर्थव्यवस्थायाः प्रमुखस्तम्भरूपेण पर्यटनस्य महत्त्वं प्रकाशितवान्, राज्यस्य प्राकृतिकसौन्दर्यं, धार्मिकस्थलानि, ग्रामीणानुभवाः च स्थानीययुनां कृते जीविकायाः अवसरान् जनयितुं राज्यस्य परिचयं सुदृढं कर्तुं च शक्नुवन्ति इति उक्तवान्। हिमाचलप्रदेशं शीर्षस्थपर्यटनस्थलत्वेन अग्रे प्रचारार्थं पर्यटनप्रकोष्ठं प्रोत्साहितवान्। सः पंचायतीराजप्रकोष्ठस्य पर्यटनप्रकोष्ठस्य च नवनियुक्तानां पदाधिकारिणां अभिनन्दनं कृत्वा आशां प्रकटितवान् यत् ते पूर्णसमर्पणेन, प्रतिबद्धतायाः, उत्साहेन च स्वस्य सङ्घटनात्मकदायित्वस्य निर्वहनं करिष्यन्ति, समाजस्य राज्यस्य च हिताय उल्लेखनीयं कार्यं प्राप्नुयुः।

बडाई विद्यालये सम्पन्नः वार्षिकोत्सवः, विद्यालयस्य प्रस्तुतिभिः प्रतिमासं ११०० रूप्यकाणां सहयोगं प्राप्नोति विद्यालयः

हिमसंस्कृतवार्ता। राजकीयमाध्यमिकविद्यालयः, बडाई इत्यत्र वार्षिकपारितोषिककार्यक्रमः गतशनिवासरे सम्पन्नः। कार्यक्रमे मुख्यातिथित्वेन श्रीमतीसीमासूदः ग्रामपंचायतस्य प्रधानः निर्मलपराशरश्च उपस्थितौ आस्ताम्। अस्मिन् अवसरे बडाई विद्यालयस्य छात्रैः सांस्कृतिककार्यक्रमैः समस्तजनानां मनः मोदितः। अस्मिन् अवसरे सीमासूदवर्यया ११०० रूप्यकाणां साक्षात् आर्थिकसहयोगः विद्यालयाय प्रदत्तः, तत्रैव प्रधानेन निर्मलपराशरेण ३१०० रूप्यकाणां सहयोगं दत्त्वा प्रतिमासं विद्यालयाय ११०० रूप्यकाणां सहयोगं दातुम् उद्घोषणा कृता। सेवानिवृता प्राचार्या श्रीमती किरण रेखा अपि सर्वेभ्यः बालकेभ्यः उष्णवस्त्रं दातुं घोषितवती तथा च सर्वेषां ग्रामजनानां कृते आह्वानं कृतवती यत् ते स्वसन्ततिं सर्वकारीयविद्यालयेषु प्रेषयन्तु। युवा क्लब बडाई अध्यक्षः शिवकुमारमहोदयः अपि सर्वेभ्यः बालकेभ्यः स्मृतिचिह्नानि दातुं घोषितवान्। अवसरे अस्मिन् मुख्यापकः संदेशचौधरी, सुजनसिंहः, विनयकुमारः, शिवानी, शास्त्री दीपकुमारः इत्यादिभिः शिक्षकैः कार्यक्रमस्य सफलायोजनाय वर्धापनानि प्रदत्तानि।

श्रीबद्रीनाथ- राजकीय- संस्कृत- महाविद्यालये त्रिहरीजनपदे संस्कृतसचिवमहाशयेन निरीक्षणं कृतम्

हिमसंस्कृतवार्ता:

कुलदीपमैन्दोला।

दीपककुमारगैरोला महोदयेन, उत्तराखण्डशासनस्य संस्कृतशिक्षा- जनगणना- कार्यक्रम- क्रियान्वयनविभागस्य सचिवेन, श्रीबद्रीनाथ- राजकीय- संस्कृतमहाविद्यालयस्य नवटिहरीस्थस्य औपचारिकं निरीक्षणं कृतम्। महाविद्यालये आगमनसमये प्राचार्येण, सहायकनिदेशकेन, अध्यापकवर्गेण तथा छात्रैः वेदमन्त्रघोषैः सह अतिभव्यः स्वागतसमारोहः आयोजितः। ततः सचिवमहाशयेन दीपप्रज्वलनं कृत्वा कार्यक्रमस्य शुभारम्भः कृतः। अस्मिन् अवसरे छात्रैः स्वस्तिवाचनम्, गीतापाठः, संस्कृतसमूहगानं च सुन्दररीत्या प्रस्तुतम्। कार्यक्रमे प्राचार्यमहोदयेन सर्वेषाम् अतिथीनां हार्दिकं स्वागतं कृत्वा महाविद्यालयस्य शैक्षणिकी रूपरेखा, वर्तमानस्थितिः, भविष्ये च सम्भावनाः विस्तारतः निरूपिताः। अनन्तरं सचिवमहाशयेन छात्र- छात्राभिः सह प्रत्यक्षसंवादः स्थापिता। संवादकाले तेषां परिचयः, सामान्यज्ञानम्, विविधधर्मग्रन्थानां अध्ययनस्य महत्त्वं च विशेषतया प्रतिपादितम्।

सचिवमहाशयः अवदत् यत् संस्कृतभाषा केवलं शास्त्रीयविद्या न, अपि तु सर्वधर्मग्रन्थानां अध्ययनस्य सशक्तं माध्यमम् अस्ति। ततः सचिवमहाशयेन प्राचार्यं प्रति निर्देशः दत्तः यत् महाविद्यालयस्य सम्पूर्णा यथास्थितिः, शैक्षणिक- प्रशासनिकावस्थाः, आधारभूतसमस्याः तथा सम्भाव्यविकासकार्याणि लिखितरूपेण विस्तृततया प्रस्तुत्यन्ताम्, येन भविष्ये उचिताः निर्णयाः कर्तुं शक्यन्ते। सचिवमहाशयेन निर्देशितं यत् महाविद्यालयसमये अनन्तरं समीपवर्तिनां संस्कृतानुरागिणां, संस्कृतशिक्षार्थिनां कृते प्रतिदिनम् एकघण्टापर्यन्तं संस्कृतसम्भाषणशिविरस्य आयोजनं करणीयम्। अपि च छात्रावासस्थबालकानां भोजनव्यवस्थायाः सुदृढीकरणाय सम्भावनाः अन्वेष्टुम्, आवश्यकप्रयत्नाः कर्तुं स्वीकृतिः आश्वासनं च दत्तम्। अन्ते कार्यक्रमः सौहार्दपूर्णवातावरणे सफलतया सम्पन्नः, यत्र सचिवमहाशयस्य निरीक्षणेन महाविद्यालयस्य शैक्षणिकविकासे नूतनाः सम्भावनाः उद्घाटिताः इति सर्वैः अनुभूतम्।

प्रशिक्षणकार्यशालायां जीवनयापनस्य कलारूपेण योगः आच्छादितो भवत। प्रसिद्धयोगशिक्षकेन राकेशकण्डवालेन प्रदर्शिता योगशक्तिः

हिमसंस्कृतवार्ता:- कुलदीपमैन्दोला।

पौड़ीगढवालजनपदे चढ़ीग्रामस्थिते DIET संस्थाने आयोजितायां योगप्रशिक्षणकार्यशालायां योगस्य महत्त्वं स्पष्टतया अनुभूतम्। प्रशिक्षणकार्यशालायां जीवनयापनस्य कलारूपेण योगः आच्छादितोऽभवत्। प्रसिद्धयोगशिक्षकेन राकेशकण्डवालेन प्रदर्शिता योगशक्तिः। अस्यां कार्यशालायां प्रतिपादितं यत् योगः केवलं शारीरिकव्यायामरूपेण न भवति, अपि तु सः जीवनयापनस्य कलारूपः अस्ति। नियमितयोगाभ्यासेन मानवस्य शरीरं निरामयं भवति, मनः शान्तिं प्राप्नोति, विचाराश्च सकारात्मकतां यान्ति। योगासनानां, प्राणायामस्य, ध्यानस्य, षट्कर्मणां अभ्यासेन च शरीरस्य आन्तरिकशुद्धिः जायते, रोगप्रतिरोधकशक्तिः वर्धते, मानसिकैकाग्रता च विकसित भवति। कार्यशालायां प्रशिक्षकैर्योगस्य वैज्ञानिकः, व्यावहारिकः तथा संस्कारात्मकः पक्षः विस्तरेण विवृण्वानः प्रदर्शितः। विशेषतः शिक्षकेभ्यः प्रशिक्षणार्थिभ्यश्च एतत् बोध्यं कृतं यत् योगशिक्षणेन बालकानां शारीरिकं, मानसिकं, बौद्धिकं तथा नैतिकं च सर्वाङ्गीणविकासः सम्भवः भवति। अस्याः योगप्रशिक्षणकार्यशालायाः मुख्योद्देश्यः आसीत्- शिक्षकान् प्रशिक्षणार्थिनश्च योगेन सह सम्बद्धीकर्तुं, येन ते विद्यालयेषु बालकेषु योगाभ्यासं प्रभावीरीत्या समावेशयितुं शक्नुयुः। कार्यक्रमे वक्तारः अवदन् यत् योगः न केवलं व्यक्तिगतस्वास्थ्यय, अपि तु समाजस्य कल्याणाय अपि अत्यावश्यकः अस्ति। योगाभ्यासेन अनुशासितजीवनशैलीः, नैतिकमूल्यानि, संस्काराश्च विद्यार्थिषु विकसित भवन्ति। अन्ते सर्वैः सहभागीभिः योगस्य प्रचारप्रसारस्य संकल्पः कृतः। सर्वेषां मतमासीत् यत्- “योगं स्वीकुर्मः, स्वस्थाः भवामः, संस्कारवन्तश्च जीवामः। योगेनैव स्वस्थसमाजस्य निर्माणं सम्भवम्।”

श्रीदिगम्बरजैन- कन्यामहाविद्यालये संस्कृतभाषा- बोधनवर्गस्य समापनसमारोहः

हिमसंस्कृतवार्ता:- डॉ. निशिकान्तपाण्डेयः

नागाभूमौः दीमापुरे श्रीदिगम्बरजैन- कन्यामहाविद्यालये २१.१२.२०२५ दिनाङ्कतः २८.१२.२०२५ दिनाङ्कपर्यन्तं संस्कृतभारत्याः संस्कृतभाषाबोधनवर्गः सफलतया सम्पन्न अभवत्। अस्मिन् वर्गे डॉ. मिलनमाजी श्रीकृष्णराजवंशी च वर्गशिक्षकौ आस्ताम्। समापनसमारोहे मुख्यवक्त्ररूपेण दिगम्बरजैन संस्थायाः अध्यक्षः, महाविद्यालयसमितेः अध्यक्षः, मन्त्री च कमलकुमार जैनमहोदयः उपस्थितः आसीत्। विशिष्टातिथिः अनील कुमार सेठीमहोदयः संस्कृतिः वर्धनाय

संस्कृतम् आवश्यकमिति प्रबोधितः। कार्यक्रमस्य सुचारुसमचालनं कृतवती निशादासमहोदया। स्वागतभाषणं कृतवती झुमामहोदया। वर्गस्य अनुभवः उक्तवती सङ्गीतादासमहोदया। सर्वेषां धन्यवादं ज्ञापितवती अनुश्रीमहोदया। अन्ते शान्तिमन्त्रेण समापनसमारोहः कार्यक्रमः सुसम्पन्नः आसीत्। पूर्वोत्तरभारतस्य क्षेत्रीयसंगठनमन्त्री मोहन कण्ठन महोदयेन कुशलतया आयोजितः वर्गः आकर्षितः आसीत्। सम्प्रे वेगं सौहार्दस्य, आध्यात्मिकतायाः, अध्ययनचर्चायाः विशेषः उत्साहः द्रष्टुं शक्यते स्म।

"लौकिकन्यायकोशः" "मार्जारकिशोरन्यायः"

मार्जारी यदा स्वशिश्नुं देशान्तरं नेतुम् इच्छति तदा स्वमुखेन तान् दृढं गृहीत्वा नयति। सा एव शिशूनां संरक्षणचिन्तां वहति। मर्कटशिश्नुनां तु अन्या स्थितिः। तैः माता दृढं गृहीता भवति। एवं भगवान् स्वभक्तानां स्वयमेव रक्षणं करोति इति भावः अस्य मार्जारकिशोरन्यायस्य।

यथा-

अनन्याश्चिन्तयन्तो मां ये पर्युपासते।

तेषां नित्याभियुक्तानां योगक्षेमं वहाम्यहम्।

{भगवद्गीता ९-१६}

डा वर्षा प्रकाश टोणगांवकरपुणे / महाराष्ट्रम्

हिमसंस्कृतवार्ता: , ईदरधीरज: हैदराबाद:

वार्ता-संवादः

नन्दिनी- नमो वः। अद्यतने वार्ता-कार्यक्रमे स्वागतं करोमि। नमस्ते काव्ये।

काव्या- नमस्ते नन्दिनि। आदौ मया एका विचित्रा वार्ता पठिता। वैज्ञानिकैः मस्तिष्क-कोशिकाः प्रकाश-स्रोतांसि इव परिवर्तितानि। अनेन नूतन-उपकरणेन चिन्तन-समये मस्तिष्कस्य क्रिया साक्षात् दृष्टा।

नन्दिनी- एतत् तु अद्भुतम्। किन्तु मया एका चिन्ताजनका वार्ता श्रुता। सूक्ष्म-अभिघटन-कणाः (Microplastics) रक्त-नालिकासु प्रविष्टाः इति शोधैः ज्ञातम्। तैः कणैः हृदय-रोगस्य आपदं वर्धिता।

काव्या- अहो, एतत् तु दुःखदम्। परन्तु चिकित्सा-क्षेत्रे एका शुभा वार्ता अपि अस्ति। अग्र्याशय-कर्कट-रोगस्य कृते नूतनः 'प्रतिरक्षी-उपचारः' अन्वेषितः। तेन शरीरस्य रक्षण-तन्त्रं पुनः जागृतं जातं यत् कर्कट-रोगं नाशयितुं समर्थम्।

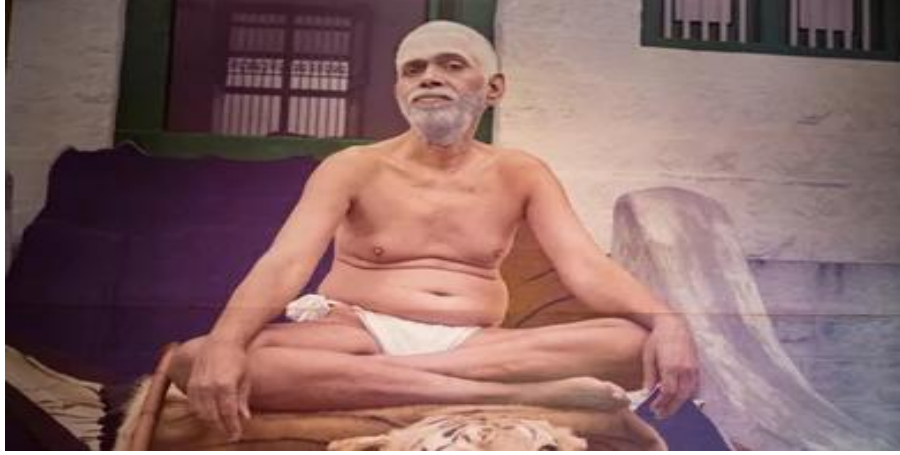
नन्दिनी- रोगिणां कृते एषा उत्तम-वार्ता। मया अपि अन्यः शोधः पठितः। उग्र-वेदना-नाशक-औषधेभ्यः यत् मरण-भयम् अभूत्, तत् दूरीकृतम्। वैज्ञानिकैः नूतनः उपायः लब्धः येन दुष्प्रभावात् विना वेदना शान्ता भवति।

काव्या- सत्यं, विज्ञानस्य प्रगतिः प्रशंसनीया। पुनर्मौलिष्यावः।

भारतीयेभ्यः निर्याताय आस्ट्रेलिया-देशस्य शुल्क-रेखा शून्य-शुल्करूपेण भविष्यति - पीयूष गोयलः

हिमसंस्कृतवार्ताः - वाणिज्य-उद्योग-मन्त्री पीयूष गोयलः अवदत् यत् आगामिवर्षस्य जनवरीमासस्य प्रथमदिनाङ्कात् भारतीयैः निर्याताय शतप्रतिशतं आस्ट्रेलिया-देशस्य शुल्क-रेखा शून्य-शुल्करूपेण भविष्यति। सः अवदत् यत् एतेन श्रमप्रधानक्षेत्रेभ्यः नूतनानि अवसरानि उद्घाटयिष्यन्ते

श्रीरमणमहर्षिः

आधुनिकभारतस्य महान् ऋषिः आसीत् । श्रीरमणमहर्षिः - (डिसेम्बर-३० १८७९तः -एप्रिल -१४-१९५०पर्यन्तम्) भारते सुप्रसिद्धेषु आध्यात्मगुरुषु अन्यतमः। सः आत्मज्ञानप्राप्त्यर्थम् 'अहं कः?' इति आत्मविचारविषयकस्य ज्ञानमेव प्रमुखं साधनम् इति बोधितवान् । अग्रे सः एव विषयः विस्तारितः भूत्वा गुरुं प्रति अथवा इष्टदेवतां प्रति शरणागतिः अपि उत्तमं साधनम् इति उक्तवान् । ये अन्यविधानानि अनुसरन्ति स्म तादृशेभ्यः साधकेभ्यः अपि सूचनं, मार्गदर्शनं च करोति स्म । तस्य पूर्वतनं नाम वेङ्कडरमण-अय्यर् । तमिळ्नाडुराज्यस्य मधुरै समीपस्य तिरुचुरिग्रामे जन्म अभवत् । पिता सुंदरमय्यर माता अळगम्माळ । तेषां कुटुम्बस्य चतुर्षु पुत्रेषु एषः द्वितीयः । १८९६ तमे वर्षे तन्नाम षोडशे वयसि जातस्य आत्मप्रज्ञानभवस्य अनन्तरं शाश्वतरूपेण अरुणाचलं प्रति (तिरुवण्णामलै) आगतवान् । ततः शेषायुष्यं तत्रैव यापितवान् ।

श्री रमणमहर्षिः आत्मविचारं तन्नाम , आत्मज्ञानप्रप्त्यर्थम् 'अहं कः?' इति विचारस्य आत्मान्वेषणविधानम् उत्तमसाधनं भवितुम् अर्हति इति विचारं बोधितवान् । एतत् विधानं 'श्री रमण नुट्रिएट्टु', प्रबन्धे विस्तरेण विवृतवान् अस्ति । आत्मविचारकं विधानं नाम बुद्ध्यात्मक व्यायामः इति अपार्थः न करणीयः इति उक्तवान् । योग्यरीत्या कृतः आत्मविचारः 'अहम् इति संवेदनाम् अतिरिच्य चिन्तनं विना सुभद्रतया, प्रखरतया च केन्द्रीकृतं भवति इति। स्व- आत्मविचारं सः एवं विवृतवान् अस्ति- " मम मातुलस्य गृहे प्रथमे अट्टे एकस्मिन् प्रकोष्ठे उपविष्टवान् आसम्। अहं कदाचित् एव ज्वरपीडितः भवामि स्म । आरोग्ये अन्यः कोऽपि क्लेशः न आसीत् । तथापि हठात् मम मनसि मरणस्य भयम् उत्पन्नम् । एतस्य निमित्तं आरोग्यसम्बद्धः कोऽपि हेतुः न आसीत् । भयस्य कारणम् अन्वेष्टुम् अपि मनः न प्राभवत् । अहं मरणं

प्राप्नुवन् अस्मि इति भावना उत्पन्ना । यदि मरणं सन्निहितं तर्हि किं करणीयम् इति चिन्तितवान् । मरणभीत्याः आधाततः अहम् अन्तर्मुखः अभवम् । स्तब्धः अहं मनसि एव विचिन्त्य स्वगतं एवम् उक्तवान् " इदानीं मरणं सन्निहितं, मरणम् इत्युक्ते किं स्यात्? किं नश्यति, एतत् शरीरं नश्यति' अनुक्षणं मरणं जातमिव नटनं कृतवान् । शरीरं हस्तौ, पादौ साक्षात् प्रसार्य, चलनेन विना शवः इव अनुसरणं कृतवान्। एतस्य विषयस्य वास्तविकतां ज्ञातुं ध्यांसं अवरुद्ध्य ओष्ठौ दृढीकृत्य, (अहम् इति वा अन्यः वा शब्दः कदाचित् बहिः निस्सरेत् इति कारणतः) यथा शब्दः न भवेत् तथा पिधानं कृतवान् । तदा स्वगतम् उक्तवान् " सत्यम् एतत् शरीरं नष्टम्, एतस्य दहनं कुर्वन्ति, शरीरस्य दहनमात्रेण अहं मृतः इति अर्थः वा? 'अहम्' इत्याख्यम् एव शरीरं वा? तत् तु मौनं जडं च। किन्तु अहं मम व्यक्तित्वस्य सम्पूर्णां शक्तिं तथा मयि विद्यमानम् 'अहम्' इति स्वरः भिन्नो इत्यस्य अनुभवं प्राप्तवान् । अतः एतस्मात् शरीरात् भिन्नं चैतन्यम् (चेतनं कदापि मरणं न प्राप्नोति)। तन्नाम 'अहं' इत्यस्य मरणं नास्ति । सर्वदा चैतन्ययुक्तं भवति । एवं चिन्त्यमानाः विचाराः, एतादृशानि चिन्तनानि वा सामान्यानि न । जीवन्ति सत्यानि इति विषयः मनसि स्फुरितः। अहम् इत्येतत् किञ्चन सत्यम्। प्रस्तुतस्थितौ अहम् इत्यनेन एकेनैव सत्यत्वं प्राप्तम् आसीत् । अपि च शरीरेण प्रज्ञापूर्वकं योजिताः अंशाः सर्वे 'अहम्' इत्यत्र केन्द्रीकृतानि आसन् । अनुक्षणं 'अहम्' अथवा 'आत्मा' इत्यंशः प्रबलः सन् सर्वं चिन्तनं तत्र केन्द्रीकृतम् अभवत् । मरणस्य भयं चिरम् अपगतम् । अहं नामकः विषयः आत्मप्रज्ञायाः महापूरे विनष्टः। तदारभ्य आत्मलीनता लुप्ततां विना अनुवर्तिता। इतरे विचाराः सङ्गीतस्य नादाः इव तदा तदा आगत्य गच्छन्ति स्म। किन्तु 'अहम्' इति विषयः मूलश्रुतिः इव अनुवर्तिता। सा इतरनादानां मूलशिला इव नादानां योजनस्य श्रुतिः अभवत्। सौजन्येन-संस्कृतविकीपीडिया

दिल्ली यातायातारक्षि-बलेनराजधान्यां सुरक्षायाः यातायातस्य च नियमाः दृढतया पालनार्थं जनाः निर्दिष्टाः

हिमसंस्कृतवार्ताः - आगामि-नववर्ष-समारोहं निध्याय दिल्ली यातायातारक्षि-बलेन समस्तेऽपि राजधानी क्षेत्रे सुरक्षायाः यातायातस्य च नियमाः दृढतया पालनार्थं जनाः निर्दिष्टाः सन्ति। अत्रान्तरे यानानां तीव्रगति-प्रसङ्गं रेड लाइट इति रक्त-वर्णीय-दीपकस्य उल्लंघनस्य प्रसङ्गं च सन्दृश्य पारेसहस्रं ई-चालाना इति अर्थ-दण्डप्रवर्तनमपि कृतम् अस्ति। आरक्षि-बलेन जनाः अर्थाथिताः सन्ति यत् ते मध्यादिकं निषीय वाहनानि नैव चालयेयुः, यातायात-नियमानां पालनं कुर्युः, सुरक्षित-पद्धत्या च नव-वर्षोत्सवम् आमानयन्तु।